

RAKOVSZKY ZSUZSA

Vattacukor

Novellák

© *Rakovszky Zsuzsa, 2024*

VATTACUKOR

– Szegénykém! Mint egy kis koreai gyerek!

Ez a mondat a legkorábbi világos emlékei közé tartozik (mert vannak korábbiak is, de ezek meglehetősen homályosak, egy idősebb férfi szerepel bennük, aki örökösen egy fotelben ül, egyik lábát mereven kinyújtja, bal karja élettelenül hever a fotel karfáján, jobbjaival szorosan magához öleli őt, a feje a férfi vállán, az arcát nem is látja, csak a fülét: lilás ereket és ősz szőrszálakat). Ez a férfi azóta nyomtanul eltűnt, csak gyanítja, hogy az apja lehetett.

A mondathoz képek is kapcsolódnak: egy asztalon áll, a karjait égnek emeli, hogy az anyja ráadhassa a hálóingét. A csillár óriáspókja, minden lába végén egy-egy világító gömbbel, most közelebb lebeg a feje fölött, mint amikor lentről, a padlóról látja. Két arc hajol föléje, az egyik szelíd, szemüveges, orra tövénél összetorlódott a púder, ezt az arcot csillogó ősz haj keretezi, a másikat, a fiatal, rakoncátlan, sötét fürtök sokasága. A fiatal az anyja: ő öltözteti éjszakára. A hálóruha, amit éppen ráad, bár hálóingnek nevezik, valójában sötétzöld, kötött női blúz, itt-ott tényleg lyukas. A másik, az idősebbik, a nagynénje, a nővére annak a bizonyos férfinak a fotelben.

(Később, amikor már többet tudott ezekről a dolgokról, néha eltöprengett rajta, hol is láthatott a nagynénje ilyen rongyos, koreai kisgyereket. A tévében aligha, hol volt akkor még a tévé? Esetleg a filmhíradóban...

de nem, a nagynénje aligha vett magának mozijegyet, hiszen mindig panaszkodott, hogy a nyugdíja semmire sem elég. Talán egy plakáton... igen, ez lesz az, egy plakáton láthatta...)

– Menjek a gyerekért hétfőn? – Ezt a nagynénje kérdezte, talán egy másik, későbbi alkalommal. Mert amikor az anyja túlórázik, olyankor a nagynénje megy érte az óvodába, márpedig gyakran túlórázik. Néha a nagynénje nem hozza egyenesen haza, hanem a saját lakásába viszi. Szeret nála lenni: színes gombokból bonyolult ábrákat rak ki a padlón, vagy a nagynénje fejből mesét mond neki, törpékről, tündérekről, és egy engedetlen medvebocsról, aki elcsavargott otthonról, és eltévedt, végül egy angyal vezette haza. Imádkozni is a nagynénje tanította meg, a mennyekben lévő Atya képe a képzetében homályosan egybeolvadt a karosszékben ülő férfieval, talán mert róla is azt mondták, azért nem találja többé, mert fölment a mennybe.

De szoktak a nagynénjén kívül más öregasszonyokat is látogatni. Némelyik panaszos hangú és könnyes szemű, mások gunyorosak és életvidámak, és mindennütt egyforma szag van, öreg bútorok, molyirtó és vaníliás kifli szaga. És mindenféle tárgyak egy eltűnt világból, tacskólábú székek, furcsa, szögletes madárminták a kopott perzsaszőnyegeken, aranyozott szélű csészék és porcelán pásztorlányok a vitrinekben.

De azért van az anyjának fiatal barátnője is, magas, nyúlánk, nevetős, igaz, férje neki sincsen, de az övé nem halt meg, hanem ez a bizonyos Judit állítólag megszökött tőle: ezt a lányától hallotta, a kicsi Jutkától, egy nála néhány hónappal idősebb, dacos képű, „komisz kölyöktől”,

akiben „tíz fiú veszett el”, legalábbis így mondogatja róla sóhajtva az óvónőjük, mert ugyanabba az óvodába járnak, a Textiliparéba, ami, ha úgy vesszük, szerencse, mert Jutka, családi ismeretségükre való tekintettel, megvédi őt, ha az óvoda réme, egy bizonyos Attila, sípcson-ton akarja rúgni. – Az én apám egy gazember! – közölte vele egy alkalommal Jutka sötéten, felnőttes, ellentmondást nem tűrő hangon, nem mintha ő ellent akart volna mondani neki: az apákra vonatkozó tapasztalatai a karos-székekben ülő, félig béna férfira korlátozódtak.

– Jaj, igen, igen! – feleli az anyja a nagynénjének. – Köszönöm, Mancikám, angyal vagy! Nem is tudom, mi lenne velem nélküled! Hétfőn megint túlórázom... és ha még legalább megfizetnék! Még lecsúsztatni sem tudom, amíg a Bözsike betegszabadságon van! Már annyi túlórám összegyűlt... ha a Bözsike egyszer meggyógyul végre, egy teljes hétig nem csinálok semmit! Leadom a gyereket az óvodában, aztán otthon végigvágom magam a díványon, és csak olvasok. Vagy nézem a plafont...

– Mancikám, meghívhatlak egy kávéra? – Ezt az anyja kérdezi, amikor vasárnap délután hármásban elsétálnak az Ibolya cukrászda előtt. A nagynénjének persze nem lenne pénze cukrászdára, „abból a nyomorúságos kis nyögdíjből”, az anyja, ahogy mondani szokta, egy Krózus hozzá képest. A nagynénje szabódik:

– Ne könnyelműsködj, Klárám, te se nagyon ugrálhatsz a gépírónői fizetésedből!

– Hát abból nem is... de eladtam az egyik retikült! Azt a gomba alakút, a rojtokkal! – suttogja a nagynénje füléhez hajolva az anyja. – Az Illésné vette meg a bérelszámolóból!

– Ne mondd, megint csomagot küldött a Bébé? Hát jó... De tényleg csak egy szimplára! – A nagynénje ellenállása gyengül, végül egy Táttra-csúcsra is engedi rábeszélteni magát. – Ezzel meg is van a vacsorám! – sóhajtja elégedetten, miután a csúcsos, sündisznóforma sütemény – fehér mandulatüskék állnak ki a fényes csokoládémázból – piskótaalapját is eltüntette. Az anyja lassan, elgondolkodva kortyolgatja a kávéját, mintha várna valamire. Az egyik távoli sarokasztalnál feláll egy férfi, és odalép hozzájuk:

– Megengedik a hölgyek?... Ha már így véletlenül összefutottunk?...

– Egy kollégám! – mondja az anyja elpirulva.

A kolléga bánatos, sovány, hűséges szemű kutyára emlékeztet, eltekintve a szemüvegtől.

– Igazán nem akarok zavarni! – A hangja zavart és ünnepeles. – Csak sétáltam egyet így vasárnap délután, ebben a szép időben, és megörültem az ismerős arcnak... Még nem sok embert ismerek ebben a városban!

– Dehogyan, egyáltalán nem zavar... Én már különben is menni készültem... Te maradj csak nyugodtan, Klárikám! Egyedül is hazatalálok! – mosolyog rá a férfira a nagynénje esetlen, öregasszonyos kacérsággal, és zavarában egy pillanatra olyan lesz, mint egy fiatal lány. Az anyja kollégája udvariasan felemelkedik a székéről, így, állva várja meg, amíg a nagynénje fürgén, öregesen kacsázva kisiet a cukrászdából. A férfi visszaül, nagyon egyenesen tartja magát, hűséges kutyatekintete most órá, Kisklárára fordul, zavartan mosolyog, nehézkesen tréfálkozni próbál:

– Meghívhatom a kis hölgyet egy rigójancsira?

– Ugyan, dehogy, miért haragudnék? Nagyon rokonszenves, komoly fiatalembernek tűnik. Azt mondd, elvált? És a felesége kirakta a lakásból? – A nagynénje szomorúan csóválja a fejét. – Szegény ember... Persze szerencsésebb lenne, ha özvegy volna, de nálatok, reformátusoknál ez nem képez házassági akadályt... És ha azt mondd, a felesége hibájából...

– Dehogysis, Klárikám, egyáltalán nem gondolom azt, hogy rosszul teszed... Azt mondják, kitűnő munkakerő, tudod, a Manyi, aki a szalagraktárban dolgozik, az valósággal ódákat zeng róla, hogy milyen pontos és megbízható! Hát persze, ezerszer inkább egy ilyen, mint valami széltoló szoknyavadász, mint például a Tóni a könyvelésről! Tudod, aki egy időben tetszett nekem... És látszik, hogy imád téged! Csak éppen... – A szép Judit megnyikkan, és a szájára tapasztja a tenyerét, hogy elfojtsa a kikíváncozó nevetést. – Jaj, ne haragudj, tudom, butaság, csak... nekem mindig az jut eszembe róla, hogy egy kicsit olyan, mint a Bádogember, akit elfelejtettek megolajozni!

De az anyja nem haragszik, ellenkezőleg: ködös, ábrándos arckifejezéssel néz el valahová, ahogy olyankor szokott, amikor szóba kerül valamilyen számára kedves emlék abból az eltűnt, régi világból: régi filmek, könyvek, amelyeket már nem lehet kapni, vagy például a törökméz vagy a vattacukor. Talán a vattacukrot emlegeti a leggyakrabban.

– Istenem, a Bádogember! Meg a Gyáva Oroszlán! Emlékszel? Ha én még egyszer láthatnám az Őzt, csak egyetlenegyszer... Azt, meg a *Manderley-ház asszonyát*... Erről jut eszembe! – Az anyja közelebb hajol

a szép Judit füléhez: – Az Illésné, tudod, aki megvette a retikült, azt mondja, meg tudja szerezni valakitől egy hétre az *Elfújta a szél*...

Jutka szigorú arccal tanulmányozza a kezében tartott Fekete Péter-kártyákat.

– Mostohád lesz! – mondja vészjóslóan, miközben a keze egy pillanatig ott tétovázik Kisklára legyezőszerűen széthúzott kártyái fölött, aztán határozott mozdulattal kihúzza a kéményseprőt. – Verni fog! – közli ellentmondást nem tűrő hangon. – Engem is vert az apám, azért is jöttünk el tőle. Nekem az anyám megígérte, hogy nem megy többet férjhez...

A vasárnapok szokott rendje átalakult: most nem a nagynénjét látogatják meg ebéd után, hanem amint az anyja kapkodva elmosogatott, megszólal a csengő: megérkezett a Bádogember. Többnyire hoz is valamit, egy doboz konyakos meggyet, az anyja kedvencét („Jaj, igazán nem kellett volna!”), vagy neki egy zacskó Zizit vagy Dunakavics cukorkát. – Egy pillanat türelmet – eseng zavartan nevetve az anyja, és eltűnik a másik szobában. Amikor előkerül, szokatlanul elegáns, a szürke kosztüm, amelyet visel, csomagban jött, és biztosan akadt volna rá vevője, de megtartotta magának. Eddig többnyire feketét viselt („Tudom, hogy régen lejárt a gyászév, de valahogy nincs szívem megválni tőle...”). És a harisnyáján sincsen felszaladva a szem, mint rendszeren, biztosan járt a szemfelszedőnél. – Mehetünk? – kérdezi a Bádogembert, aki erre fölemelkedik a karosszékből, ahol eddig ült, és a kezét nyújtja Kisklárának, aki a karfán kuporog. Elindulnak, őt közrefogják: most egészen olyanok, mint mások, mint egy igazi család. El-

sétálnak egészen a Zita-kertig: ott a Bádogember le-
akasztja a válláról a fényképezőgépét, és lekapja őket,
amint a padon ülnek, és az anyja a kislány után kotorá-
szik a retiküljében („Hagyd csak, nem szeretem a mes-
terséges beállításokat...” „Nagyon jók vagytok így, na-
gyon természetesek! – mondja a Bádogember.”)

A séta után beülnek valahová, többnyire az Ibolyá-
ba, és ő kap egy gesztenyepürét vagy egy rigójancsit.
Amazok meg szimplát rendelnek, és munkahelyi dol-
gokról beszélgetnek. Legalábbis úgy tűnik, de néha
mintha mégsem. Legutóbb például arról tanácskoztak,
mennyivel előbb kell feliratkozni a listára, ha az ember
nyáron szeretne két hetet tölteni a Balatonnál a vállala-
ti üdülőben. – Akkorra már... – mondta jelentőségtelje-
sen a Bádogember, és az anyja kezére simította a kezét.
Megpróbált a szemébe nézni, de az anyja elkapta a pil-
lantását, és néhány másodperc múlva a kezét is elhú-
zta, hogy kibontogassa a papírjából a kockacukrot, amit
a kávéhoz adtak. Az egyik kávéba áztatott kockacuk-
rot ő szokta megkapni, de az anyja erről most megfe-
ledkezik.

Mostanában gyakran megesett, hogy amikor az anyja
túlórázott, nem a nagynénje ment érte az óvodába, ha-
nem a Bádogember. Míg az anyját várták otthon, a Bá-
dogember a saját gyerekkoráról mesélt neki, egy házról,
ahol az udvarban csirkét és kacsát tartottak, a kert vé-
gében folyt egy patak, és volt ott egy kisbárány is, meg
egy Pajtás nevű puli. A ház még most is megvan, a Bá-
dogember édesanyja lakik benne, és még most is van-
nak időnként kiscsirkék. A bárány már nincs meg, de a
puli igen, vagyis hát nem a régi Pajtás, hanem annak az

ük-ük-ükunokája. Majd egyszer, nemsokára elviszi őt is
abba a házba.

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.
www.magveto.hu
www.facebook.com/magveto
magveto.kiado@lira.hu
Felelős kiadó Dávid Anna

Készült a Szekszárdi Nyomda Kft.-ben, 2024-ben
Felelős vezető Vadász Katalin igazgató

Felelős szerkesztő Szegő János
Kézirat-előkészítő Hradeczky Moni
Korrektor Balogh Emerencia
A kötetet Pintér József tervezte
Műszaki vezető Takács Klári
Kiadványszám 9360
Plantin betűtípusból szedve
ISBN 978-963-14-4469-8